

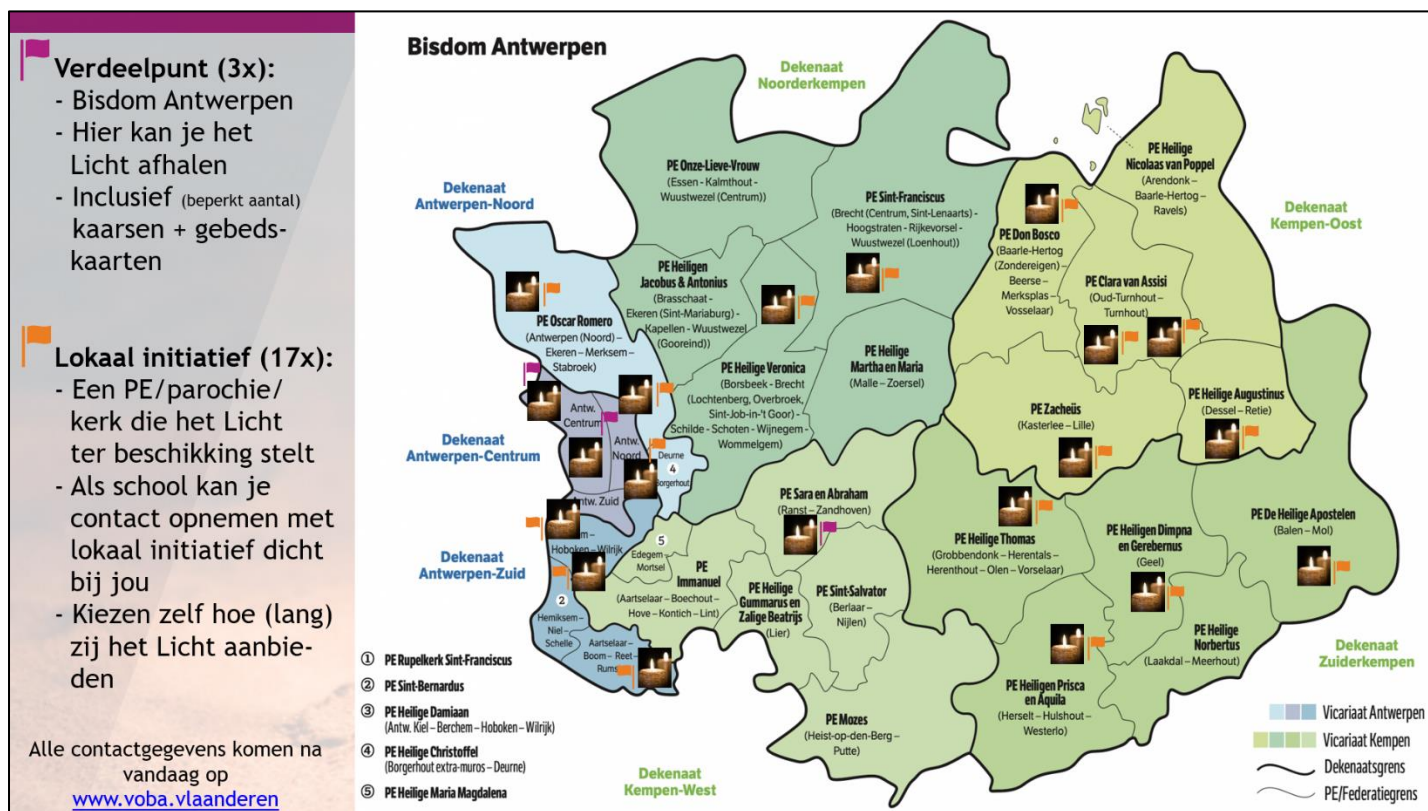
Aan de slag met het vredeslicht.
Suggesties (pastorale) werking op school

Deze bundel werd opgesteld door de diocesane werkgroep 'Pastoraal op school' van het bisdom Antwerpen. De werkgroep wil leraren en directies van katholieke scholen aanmoedigen en inspireren in het nemen van pastorale initiatieven. In deze werkgroep zetelen de vicariaten Onderwijs, Antwerpen en Kempen; alsook vrijwilligers uit verschillende scholen/schoolbesturen. Bij het opstellen van deze bundel werd getracht consequent bronnen te vermelden. Meen je dat dit niet correct gebeurde, kan je contact opnemen met hanne.jacobs@katholiekonderwijs.vlaanderen.

1. Inleiding

Sinds 1986 wordt in Oostenrijk tijdens de kerstperiode het Vredeslicht van Betlehem overgebracht en brandend gehouden¹. Via allerlei organisaties en bewegingen, waaronder Scouts en Gidsen², wordt het Vredeslicht doorgegeven: één kleine kaars wordt zo een oceaan van licht. Op **zondag 08 december** komt het licht toe in België³.

Ook in het bisdom Antwerpen willen we het Licht van Betlehem brandend houden. De diocesane werkgroep *Pastoraal op school* zocht en vond daarom **enkele centrale locaties** die het Licht beschikbaar stellen voor omliggende parochies, pastorale eenheden, scholen, ... Op die manier hopen we dat alle geïnteresseerden op relatief korte afstand een locatie vinden waar men het licht kan gaan halen en vervolgens mee kan nemen naar de eigen organisatie, om het daar brandend te houden. Bovendien betekent deze manier van werken ook een **kans tot dwarsverbinding tussen de scholen en de pastorale eenheden/plaatselijke geloofskernen van ons bisdom**. We hopen dat dit initiatief mensen kan verbinden. Je kan het Licht van Betlehem afhalen op de volgende locaties:

¹ Bron: <https://vredeslicht.be/sinds-1986/>.

² Bron: <https://www.scoutsengidsenvlaanderen.be/leiding/rituelen-en-totems/peace-light>.

³ Deze datum is onder voorbehoud van de politieke situatie in Israël/Gaza. Mogelijks komt het Licht later toe dan gepland. We doen ons best het Licht zo snel mogelijk in het bisdom Antwerpen te krijgen.

Lijst locaties van verdeelpunten en lokale initiatieven, contactpersonen en -gegevens (Versie 19.11 2024 ⁴)		
Locatie	Contactpersoon	Mailadres
Verdeelpunten (V)		
<u>V1 / Antwerpen Centrum</u> <i>Maximum 20 gebedskaarten en maximum 10 kaarsen kan je afhalen <u>na afspraak</u> in het:</i> → Bisschopshuis Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen	Marc Phlips	marc.phlips@bisdomantwerpen.be
<u>V2 / Antwerpen Centrum</u> <i>Het Licht van Betlehem kan je <u>na afspraak</u> afhalen in de:</i> → Onze-Lieve-Vrouwekathedraal Groenplaats 21, 2000 Antwerpen	Chris Van Vliet	chris.vanvliet@bisdomantwerpen.be
<u>V3 / Zandhoven</u> <i>Licht van Betlehem <u>na afspraak</u> afhalen om verder te verspreiden, indien gewenst ook maximum 20 gebedskaarten en maximum 10 kaarsen in het:</i> → Vicariaat Kempen Kapellebaan 30, 2240 Zandhoven	Ilse Deckers	vicariaat.kempen@bisdomantwerpen.be
Lokale initiatieven (LI)		
<u>LI 1 / Federatie Warm-Noord</u> → De Grijze Kat Damplein 12, 2060 Antwerpen	Christine Vandebuerie	vandebueriechristine@gmail.com
<u>LI 2 / Gemeente Kasterlee</u> → ?	Ward Kennes	ward.kennes@kasterlee.be
<u>LI 3 / Kamino</u> Groenenborglaan 149, 2020 Antwerpen (blok O, 2 ^e verdieping)	Esther Antheunis	esther.antheunis@kamino.be

<u>PE Clara van Assisi (Oud-Turnhout, Turnhout)</u> → LI 4 / Pastorie Goddelijk Kind Steenweg op Oosthoven 172, 2300 Turnhout → LI 5 / HIVSET Apostoliekenstraat 4, 2300 Turnhout	Sofie Broeckx Wim de Belder	sofie.broeckx@telenet.be wim.de.belder@hivset.be
<u>LI 6 / PE De Heilige Apostelen (Balen, Mol)</u> → Taborkapel in de Sint-Pieter en Pauwelkerk Markt z/n, 2400 Mol	Kristien Van Lommel	kristien.vanlommel@telenet.be
<u>LI 7 / PE Don Bosco (Baarle-Hertog, Beerse, Merksplas, Vosselaar)</u> → Pastoriestraat 2, 2340 Beerse (maandagavond 18u30-19u30, woensdag 10u-12u)	Paul Sas Eric Vantongel	paul.sas@bisdomantwerpen.be eric.vantongel@pe-donbosco.be
<u>LI 8 / PE Heilige Augustinus (Dessel, Retie, Postel)</u> → Zondagskerk St.- Martinus Markt, 2470 Retie	Christa Damen	christa.damen@telenet.be
<u>LI 9 / PE Heilige Gummarus en Zalige Beatrijs</u> Vredeslichtwandeling door Lier met de eerste- communiekantjes en hun ouders.	Gert De Bakker	gertdebakker@telenet.be
<u>PE Heilige Veronica (Borsbeek, Brecht, Schilde, Schoten, Wijnegem, Wommelgem)</u> → LI 10 / Sint-Cordulakerk Sint-Cordulaplein, 2900 Schoten	Alvi Vasquez	parochie.cordulaschoten@gmail.com

⁴ Dit overzicht kan nog aangepast worden, o.a. wanneer extra lokale initiatieven zich aanmelden. De meest recente versie van alle contactgegevens kan u steeds terugvinden op www.voba.vlaanderen.

→ LI 11 / Sint-Guibertuskerk Kerkplein 1, 2970 Schilde Sint-Catharinakerk Kerkstraat, 2970 's Gravenwezel	Pater Theo Wynants	wynantsscheut@yahoo.com
<u>LI 12 / PE Heiligen H Dimpna en Gerebernus (Geel)</u> → Rozendaal 130, 2440 Geel	Marcel De Vries	madevr@skynet.be Op afspraak: 0477 35 08 12
<u>LI 13 / PE Heiligen Prisca en Aquila (Herselt, Hulshout, Westerlo)</u> → Sint-Mattheüskerk Grote Baan z/n, 2235 Hulshout	Bruno Peeters	bruno.peeters@degroeituin.be
<u>LI 14 / PE Oscar Romero (Antwerpen Noord, Ekeren, Merksem, Stabroek)</u> → ?	?	parochie.sint.lambertus.ekeren@gmail.com
<u>LI 15 / PE Rupelkerk St.-Franciscus (Aartselaar, Boom, Rumst)</u> → In alle vieringen van de parochies in de PE	Els Schiltz	els.schiltz@gezinnenopweg.be
<u>LI 16 / PE Sara en Abraham (Ranst, Zandhoven)</u> → ?	?	pe.sara.abraham@gmail.com
<u>LI 17 / PE Sint-Franciscus (Brecht, Hoogstraten, Loenhout, Rijkevorsel, Sint-Lenaarts)</u> → Pastorij Hoogstraten (graag een seintje vooraf) Vrijheid 185, 2320 Hoogstraten	Sofie Poffyn Elina Bouwens	sofiepoffyn@sintfranciscus.com elina.bouwens@kamino.be
<u>LI 18 / PE Sint-Salvator (Berlaar, Nijlen)</u> → Zondagskerk Sint-Lambertus Gasthuisstraat 1, 2560 Kessel	Jef De Wilde	jef@pe-sint-salvator.be

We voorzien in deze bundel **suggesties** om als school aan de slag te gaan met het Licht van Betlehem. Als katholieke dialogeschool onderneem je namelijk een waaier aan pastorale initiatieven; aan de slag gaan met het Licht kan er daar eentje van zijn. Deze bundel is een **dynamisch** document en kan verder aangevuld worden met inspirerende voorbeelden vanop de schoolvloer. Ga je zelf aan de slag met het Licht en wens je jouw initiatief te delen met anderen? Bezorg ons de informatie⁵!

In wat volgt vertrekken we steeds vanuit één van de vier **domeinen van pastoraal op school** (vieren, diaconie, gemeenschapsofbouw, verkondigen). Vaak lopen deze domeinen – en dus ook de bijhorende suggesties – in de praktijk door elkaar. Ook de pastorale eenheden en plaatselijke geloofskernen zijn vertrouwd met deze vier domeinen, aangezien ze overeenkomen met de vier taken van de Kerk⁶. De opbouw van deze bundel mag niet gezien worden als een star onderscheid, eerder als een manier om structuur aan te brengen in de vele pastorale initiatieven die onze scholen ondernemen. We maken geen onderscheid tussen basis- en secundair onderwijs. Als school kan je **zelf kiezen** welke initiatieven voor jou inspirerend kunnen zijn.

We wensen je veel leesgenot en hopen dat je geïnspireerd mag raken.

De werkgroep *Pastoraal op school*.

⁵ Dit kan je doen door een mailtje te sturen naar Hanne Jacobs op hanne.jacobs@katholiekonderwijs.vlaanderen.

⁶ Uit: J. Bonny, *De pastorale eenheid in het bisdom Antwerpen*, Antwerpen, 2 september 2019, blz. 10. Te raadplegen via: https://www.kerknet.be/sites/default/files/BA_beleidstekst_4_digitaal_190719.pdf.

We menen dat de werking van het Licht van Betlehem kan helpen in het realiseren van **doelstellingen uit de leerplannen (van Katholiek Onderwijs Vlaanderen)**. We denken daarbij in het bijzonder aan:

- **Het Gemeenschappelijk Funderend Leerplan (GFL) – secundair onderwijs**
 - In het bijzonder de krachtlijnen ‘zinrijk en geïnspireerd’, ‘geëngageerd en verantwoordelijk’ en ‘uniek en verbonden’ lijken een mooie link te hebben met dit project.
 - Voor meer informatie over het GFL, verwijzen we je graag door naar:
<https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/i-ii-iii-gfl-ddaa/leerplan>.
- **Het leerplan rooms-katholieke godsdienst voor het secundair onderwijs⁷**
 - Eerste graad: terrein ‘Spiritualiteit’
 - Tweede graad: terrein ‘Inspiratiebronnen’
 - Derde graad: ‘Samenlevingsopbouw en inspiratie’
- **Leerplandoelen rooms-katholieke godsdienst binnen het leerplan ZILL – basisonderwijs⁸**
 - RKve1 Contact maken met de eigen binnenkant en zich van daaruit laten inspireren voor de keuzes die men maakt.
 - Derde cyclus: Bewogen worden en in beweging komen: Ontdekken waardoor mensen bewogen worden en hoe ze in beweging komen
 - RKve2: Zich gedragen weten door, verbonden voelen met en aangesproken door de andere
 - Tweede cyclus: Conflicten: Zien hoe men met conflicten kan omgaan
 - RKve3: Zich gedragen weten door, verbonden voelen met en aangesproken door gemeenschappen
 - Derde cyclus: Samen leven tussen werkelijkheid en droom: Begrijpen dat ook zij aangesproken worden om zich te engageren voor de samenleving
 - RKlg1: Zich aangesproken weten om goed te doen
 - Derde cyclus: Verantwoordelijkheid en engagement: In het engagement van mensen het antwoord herkennen op een uitdaging die van binnen en/of van buiten kan komen
 - RKgs1: Openkomen voor symboliek in het leven van mensen
 - Derde cyclus: Vuur: De symboliek van vuur herkennen in een aantal rituelen
 - RKgs3: Openkomen voor symboliek, geloofstaal, rituelen en vieringen in het leven van mensen op het ritme van het liturgisch jaar en deze mee beleven
 - Kleuter: Het kerkelijk jaar ontdekken en mee beleven
 - Eerste graad: Advent en Kerstmis verkennen als een groeien naar licht en leven

⁷ Met dank aan de inspecteurs-adviseurs rk-godsdienst voor het secundair onderwijs.

⁸ Met dank aan de inspecteurs-adviseurs rk-godsdienst voor het basisonderwijs.

- Tweede graad: Advent en Kerstmis verkennen als een groeien naar licht en leven
 - Derde graad: De advent duiden als tijd van voorbereiding op Kerstmis
- **Interlevensbeschouwelijke competenties (ILC's)**
 - Zowel in het basisonderwijs (ontwikkelveld rooms-katholieke godsdienst geïntegreerd in ZILL) als in het secundair onderwijs werken leraren aan de interlevensbeschouwelijke competenties van hun leerlingen. We menen dat het Licht van Betlehem – in het bijzonder wanneer het uitdaagt na te denken over de (eigen) christelijke identiteit en de levensbeschouwelijke identiteit van de ander – een manier kan zijn om ILC-doelstellingen te realiseren bij de leerlingen.

Vieren

- De school voorziet een viering of bezinning wanneer het Licht toekomt in de school. Hiervoor kan samengewerkt worden met de pastorale eenheid (PE).
- De school voorziet een viering of bezinning ter gelegenheid van Maria Lichtmis en laat de actie 'Licht van Betlehem' op dit moment tot een einde komen.
- Elementen binnen een viering/bezinning kunnen zijn:
 - Wanneer de viering/bezinning doorgaat in de school zelf:
 - Het binnenbrengen van het Licht door een medewerker van de PE.
 - Wanneer de viering/bezinning doorgaat in (een kerk van) de PE:
 - Een zendingsmoment alvorens het Licht naar de school te vervoeren.
 - Het voorzien van kaarsen/stormlampen om het Licht te vervoeren tot aan de school.
 - Aanleren, zingen, beluisteren van liederen rond licht. Enkele voorbeelden:
 - *This little light of mine*
 - *Fix you* (Coldplay); *Geef Licht* (Stef Bos); *Anthem* (Leonard Cohen)
 - Uit: Zingt Jubilate: 825: *Licht dat ons aanstoot in de morgen*; 438: *Licht, ontloken aan het donker*; 818: *Dat het licht in ons mag blijven branden*
 - Gebed om vrede. Dit gebed kan uit verschillende of andere religieuze tradities dan de katholieke gehaald worden.
 - Het Licht laten 'aangroeien' door bij elke (persoonlijke) voorbede een extra lichtje (kaars) te ontsteken.
 - Op het einde van de viering het Licht verder verspreiden door dit mee te geven met elke aanwezige.
 - Dit kan met kaarsen gedaan worden, maar evengoed met het meegeven van een gebedskaart/bladwijzer of een 'vonkmanntje' (voor kinderen).
Zie daarvoor: <https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/pastoraal/inspirerend-materiaal/advert-2022-impulsen-voor-het-basisonderwijs>
- Geef het Licht een centrale plaats in de stille ruimte (kapel) van de school.

Wist je dat...

... Katholiek Onderwijs Vlaanderen voorziet in een structuur voor een gebedsviering binnen onderwijs? Het document biedt een stramien om als gemeenschap samen te vieren, zonder dat dit een eucharistieviering is. Op die manier wordt de eigenheid van het sacrament binnen een geloofsgemeenschap gerespecteerd én komen we tegemoet aan de vraag van scholen om op een vernieuw(en)de manier aan de slag te gaan. Je vindt het document op:

<https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/pastoraal/inspirerend-materiaal/vieren-op-school-gebedsviering-in-het-onderwijs>

Diaconie

- De school verspreidt het Licht van Betlehem verder in de ruimere gemeenschap, in het bijzonder naar mensen die kwetsbaar zijn. We denken hierbij aan:
 - Patiënten van nabijgelegen ziekenhuizen
 - Bewoners van woonzorgcentra en/of serviceflats
 - Zorggebruikers van dagverblijven/(jeugd)voorzieningen
 - Vluchtelingenorganisatie
 - Betrokkenen bij welzijnsschakels
 - Projecten ter ondersteuning van mensen in armoede
 - Misschien kunnen de leerlingen een hoopvolle wens uitschrijven die toegevoegd wordt aan voedselpakketten?
 - ...
- Mogelijks laten veiligheidsoverwegingen niet steeds toe een brandende kaars binnen te brengen in een organisatie of voorziening. Dan kan het Licht ook op andere manieren verdeeld worden:
 - Gebruik een theelichtje op batterijen om het Licht symbolisch verder te verspreiden.
 - Laat leerlingen zelf een kaart tekenen/ontwerpen/knutselen.
 - Laat leerlingen een wens of bemoedigende tekst schrijven voor de ontvangers van het Licht.
 - Je kan gebruik maken van de bladwijzers die de diocesane werkgroep *pastoraal op school* voorziet als ondersteuning van deze actie. Vraag het digitale bestand op en druk het gewenste aantal bladwijzers af. Je contacteert hier best Sofie Broeckx voor via sophie.broeckx@telenet.be.
- Verbind deze verdeling van het Licht aan een andere pastorale actie van de school waardoor beide op elkaar betrokken zijn. Mogelijks organiseerde je een sponsortocht of inzamelactie waarmee je geld ingezameld hebt? Bezorg de opbrengst van je actie – samen met het Licht – aan de mensen voor wie je je ingezet hebt. De acties van Welzijnszorg zijn in vele scholen een vaste waarde. Misschien kan je beide initiatieven – het Licht van Betlehem en Welzijnszorg – aan elkaar koppelen?

Zoek je initiatieven, organisaties en voorzieningen in de buurt om het Licht naartoe te brengen? Mogelijks kan de pastorale eenheid waarop de school gelegen is, helpen om contact te leggen.

Weet je binnen welke pastorale eenheid jouw school gelegen is? Of welke plaatselijke geloofskernen er zijn?

Check het kaartje van het bisdom Antwerpen.

Gemeenschapsopbouw

- De school plaatst het Licht op een centrale plaats in de inkom(hal) van de school. Bij het Licht wordt een korte duiding gelegd met de uitdrukkelijke vraag/wens het Licht mee naar huis (naar de eigen context) te nemen. Op die manier ontvangen de externe partners van de school het Licht van Betlehem, indien ze dit wensen. We denken hierbij aan medewerkers van het CLB of de leersteuncentra, externe ondersteuners en hulpverleners, ouders, betrokkenen uit de buurt, ...
- Organiseer een *Licht-estafette*⁹ waarbij de ene klas het Licht doorgeeft aan de volgende klas. Deze klas, op haar beurt, geeft het Licht dan weer door aan de volgende klas. Maak van de gelegenheid gebruik om telkens wanneer het Licht doorgegeven wordt, een wens voor de ontvangers uit te spreken.
- Bij het afhalen van het rapport en/of het oudercontact op het einde van het eerste trimester wordt op een centrale plaats (waarlangs ouders en leerlingen passeren) het Licht geplaatst. Daarbij plaatst de school kaartjes met een gebed, vredeswens of bezinnende tekst op. Ook worden er kaarsen bijgezet met de warme oproep het Licht verder te verspreiden.

Bij elk rapport wordt door de klasleraar/titularis een vredeswens gevoegd.

- De school plaatst het Licht bij de aankondigingen van het familiaal nieuws in het leraarslokaal. Op die manier wordt zowel het vrolijke nieuws (vb. geboorte) als het droeve nieuws (vb. overlijden) omarmd door de warmte van het Licht van Betlehem. Een korte duidende tekst kan het Licht hier vergezellen.
- Wanneer de school een herdenkingsmoment voorziet voor overleden collega's, leerlingen, ... kan dit verbonden worden aan het Licht van Betlehem.
- De samenwerking met de pastorale eenheid – afhalen van het Licht in de naburige kerk of een medewerker van de pastorale eenheid die het Licht naar de school brengt – is een mooi voorbeeld van dwarsverbinding en van gemeenschapsopbouw. Als katholieke school werk je zo samen met de geloofsgemeenschap(pen) die aanwezig zijn rondom de school.
- Werken rond het Licht kan erg verbindend zijn; ook over de grenzen van verschillende religies heen. Je kan het Licht – samen met een vredeswens – naar vertegenwoordigers van andere religies in de buurt brengen. We denken daarbij aan de moslim-gemeenschap (moskee), het Huis van de Mens, de joodse gemeenschap (synagoge), ...

Mogelijks schept dit ook mogelijkheden voor de ILC-projecten in het kader van het vak rooms-katholieke godsdienst?

⁹ Bron: https://www.yot.be/nl/projecten/het_vredeslicht/488.

Verkondigen

- Start elke schoolweek in de adventsperiode met het ontsteken van een adventskaars aan het Licht van Betlehem. Dit kan door individuele leraren gebeuren (in het klaslokaal) maar kan evengoed op de speelplaats gebeuren, vlak voor het starten van de lesdag. Op die manier sta je als school stil bij de sterke tijd van advent, die christenen voorbereidt op Kerstmis.
- Voorzie op de startpagina van de schoolwebsite en op de startpagina van Smartschool een afbeelding met (Bijbel)citaat bij het Licht van Betlehem. Deze citaten kunnen gaan over licht, over vrede, ... Enkele voorbeelden¹⁰:
 - Uw woord is een lamp voor mijn voet, een licht op mijn pad. (Psalm 119, 105)
 - *There is a crack in everything, that's how the light gets in.* (Leonard Cohen)
 - Jezus nam opnieuw het woord. Hij zei: 'Ik ben het licht voor de wereld. Wie Mij volgt loopt nooit meer in de duisternis, maar heeft licht dat leven geeft.' (Joh 8,12)
 - *Darkness cannot drive out darkness; only light can do that. Hate cannot drive out hate; only love can do that.* – Duisternis kun je niet met duisternis bestrijden. Alleen het licht kan dat. Haat kun je niet met haat bestrijden, alleen de liefde kan dat. (Martin Luther King)
 - Gelukkig de vredestichters, want zij zullen kinderen van God genoemd worden. (Mt 5,9)
 - Vrede is een kind dat glimlacht als je ernaar kijkt. (Toon Hermans¹¹)
 - Jullie zijn het licht voor de wereld. Een stad die op een berg ligt, kan niet verborgen blijven. Je steekt ook geen lamp aan om hem vervolgens onder een korenmaat weg te zetten, nee, je zet hem op een standaard, zodat hij licht geeft voor ieder die in huis is. Zo moet jullie licht schijnen voor de mensen, zodat zij jullie goede daden kunnen zien en eer bewijzen aan jullie Vader in de hemel. (Mt 5,14)
 - *Hope is being able to see that there is light despite all of the darkness.* – Hoop is het vermogen licht te zien, ondanks al het duister. (Desmond Tutu)
 - Want de Heer heeft ons het volgende opgedragen: 'Ik heb je bestemd tot een licht voor alle volken, om redding te brengen tot aan de uiteinden van de aarde'. (Hnd 13,47)
 - *It isn't enough to talk about peace. One must believe in it. And it isn't enough to believe in it. One must work at it.* – Het volstaat niet enkel te praten over vrede, je moet er ook in geloven. En het volstaat niet om enkel te geloven in vrede, je moet je er ook voor inzetten. (Eleanor Roosevelt)
 - Waar in vrede wordt gezaaid, brengt gerechtigheid haar vruchten voort voor hen die vrede stichten. (Jak 3,18)
- Verbind het Licht van Betlehem met de kerstboom en/of de kerststal die op de school staat. Op die manier link je dit initiatief aan een feestdag uit het kerkelijk jaar. Het opstellen van de boom/de kerststal en het verbinden van het Licht van Betlehem; vormt ook een mooie gelegenheid om met het **Kerstverhaal** aan de slag te gaan.

¹⁰ Bijbelcitaten werden steeds genomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling 21. Zie daarvoor: <https://bijbel.nbv21.nl/>.

¹¹ Uit: Groot versjesboek (1983).

- Laat het Licht van Betlehem aanwezig op de school tot en met 2 februari, dan viert de katholieke kerk het feest van de Opdracht van de Heer – in de volksmond Maria Lichtmis genoemd.
 - Grijp deze gelegenheid aan om het feest toe te lichten, eventueel ook te verbinden met het feest van Driekoningen en/of Kerstmis. Lees het (de) bijhorende Bijbelverhaal (Lc 22) (-verhalen) voor, laat kinderen het uitbeelden of laat de leerlingen een moderne hertaling van het verhaal (de verhalen) maken.
 - Als verbindende activiteit kunnen er pannenkoeken gebakken en uitgedeeld worden. Smakelijk!

Deze laatste suggestie toont de verwevenheid van de vier domeinen van pastoraal op school.

